

מנהיג יוצא דופן

חצי שנה לרצח קנדי

מותו של קנדי שב והעלה בעיה יש-נה נוספת, המבצבצת וצומחת כל אי-מת שנטוש הויכוח אודות קברניטי ה-מדינה: בירי מי יש להפקיר את הגה השלטון? האם בירי הצעירים, שהינם משוללי נסיון ופועלים לרוב על-פי-מנמימנים רגועים והתלהבויות חול-פות ומתחלפות, או, שמא, בירי קשי-שים מהם, בירי הזקנים, אשר מטען רב של חכמת-חיים שנצטברה משך שנים מורכבות עומד מאחוריהם, ואשר הנהגתם מפסיעה בעקבות שיקולים שכליים וראליסטיים מהירים, ואת ספינת העולם ינווטו ביד אמונה וב-בטחון אשר אינו יודע מעצורים?

המענה ההגיגי המשתמע מתוך תיאור תכונות זה הוא, שבתקופתנו, תקופת ה-אטום והטילים, תקופת אי-הודאות ו-הערר הבטחון, ייטב אם ימסר ההגה בי-די מנהיגים אשר נוכל לבטוח בהם כי ידעו להשמר מפני התהום האורבת כה בסמוך לשלמותו של עולמנו. ולא יצעיר דוהו אל עברי פירפחת מנהיגים, שי-ידעו לפשר בין הרצוי והמצוי, ולא יתנו גלבים כה לחולל גדולות וגזירות, אשר מידת הסיכון שבהם, או המכשולים העלולים להוליד בשעת הגשמתם, אינם נופלים בהרבה מן הפירות אשר עתידים הם לשאת.

ואולם, דווקא כאן טמונה נקודת-התורפה של תשובה זו, ואם גם נניין בצידו השני של המטבע יתחוויר לנו, שקידומו של העולם והתפתחותו יהיו מזורזים יותר ובעלי היקף רחב יותר, דווקא כאשר יותן השלטון בידי הצעיר-ים.

במאמרו, "עבר ועתיד" מסביר אחד-העם את ההבדל המהותי שבין הצעיר ל-זקן, "הבריה הזאת", כותב אחד העם בהת-כווננו ל"אני", "הולכת וגדלה ומתפתחת ב-יחד עם האדם הגשמי, החיצוני, אלא שדרך גידולה הוא בסדר מהופך: מן העתיד אל העבר". כאשר הגדיל הער והגיע ל-ימי העמידה (ומובן שלסביבות גול זה הכוונה כשאנו כותבים "צעירים"), וכבר העשיר בנסיונות וזכרונות העבר ועם זה עוד כמו רב גם לחפזן ולהשת-דל בהשגת הפציו לעתיד, או נמצא שווי-ערך בין שני חלקי ה"אני" שלו: העתיד עורר בו תנועת הרצון, והעבר יגביל את התנועה הזאת ויתווה לה את דרכה, ואז הוא אומר, "דברי משלות, עושה לו כלים בשביל העתיד על יסוד העבר. וכשהזקין, וכוח אין לו עוד ל-עבוד בשביל העתיד, יתרוקן ה"אני" שי-לו בעל כורחו מכל הפץ ותקווה".

ובהתרוקנות זו מכל הפץ ותקווה נקוטים הזקנים מן הצעירים.

הללו, לאחר שעברו דרך כה ארוכה בי-חיהם והגשימו כה רבות משאיפותיהם, אין להם עוד כוח להציב בפניהם אידיאל חדש, חזון חדש, אשר יתאוו בכל נפ-שם ובכל מאורם להגשימה. שוב אין דעי-תם פנויה להגשמת אידיאלים עתירי-שגב ורבי-הוד, והרי הם משוקעים בי-מציאות. אמנם, מפחדים אותה ומטילים בה מרוחם, אך אינם גושאים כלל נפשם, על-מנת לבנות מציאות טובה ונעלה יו-תר ה"אני" שלהם הריהו מנוער ומרוקן מכל עתיד, ואף שעדיין "מטופלים" הם בעולם. אין הם תאבים כלל לחולל בו תמורות מרחיקות-לכת עם ערוב-ימיהם.

במלים אחרות: רוח האידיאליזם יצ-אה מתוכם ונטשם, ולפיכך, גדולה הי-סכנה שרעולם יפסיע על מקומו, ואילו קידום הציביליזציה שלו יעשה עקב כי-צד אגודל, באיטיות מרגיזה של גמלה.

לא כן המנהיגים הצעירים. הללו — מצויים עדין בראשית דרכם להגשמת

חזונותיהם, ומאחר והגשמה זו אינה מצ-טמצמת עוד למימדים מקומיים אלא לר-בשת צורה. אוניברסלית, כלל עולמית. יוצא שהעולם כולו עתיד לצאת נשכר מאידיאליזם זה שלהם. יתר-על-כן: אור-תם מנהיגים צעירים, שלא כמנהיגי ה-דור הקודם, מגיעים לשלטון לא לאחר האבקיות מתישות-רכוח, אלא לאחר שי-עשו כבר-דרך קצרה, אשר אין בה כדי להרפות את רוחם וכדי להפוך את ה-אידיאל שלהם גמיש יותר ומסתגל יותר — אל המציאות.

בהגיעם לשלטון פותחים הם מיד בי-פגנית כל מסילות-הכוח והאמצעים שי-לרשותם אל המטרה האחת, המתנוססת בגאון לגגד רוחם, וכל אשר יעמוד על דרכם למכשול יסולק הצידה ללא כל שהיות והיסוסים.

אמת, שלא תמיד מבטיחה העלאת אי-דיאליסט (וכאמור, על פי רב צעיר הוא האידיאליסט) לשלטון שגשוג והתפתחות, ולקח מר למדי לימדנו הנאציזם, שגם בו נטלו לידיהם צעירים את רסן השלטון, התפרצו והשתוללו ועשו בעולם כבתוך שלהם — באין מפריע. אולם, לשם מני-עת תופעות כאלו ישנו העם וקיים ה-עולם, וברגע שמנהיג מסתאב או חורג מתחום סמכויותיו, אפשר, ואף מן הדין הוא, להסירו ממעמדו הרם, ולהביאו ל-ידי התפכחות משכרון השלטון.

וכאן, מגיעים אנו בעצם לעיקר הרשי-מה, למנהיג ולאישיות, היכולים לשמש מופת תותך לכל הגאמל לעיל. והכוונה היא, כמובן, לנשיא ארה"ב המנוח, קנדי, שהיה הטיפוס המובהק של מנהיג אידי-אליסט, והתגלמות ה"אני" המושלם. אצ-לו, שלא כמו אצל מנהיגים מזדקנים, תפס עדיין העתיד חלק נכבד באישיותו, ואילו העליה לשלטון לא שימשה עבורו אידיאל בפני עצמו, סוף דרך והתגשמות תחזון. בשבילו לא היתה התפיסה במוס-רות השלטון אלא בבחינת תחנה אחת ב-לבד, ציון דרך, אידיאל המשרת כשלב אחד בסולם, בתחיתו אל האידיאל ה-גדול שביצב כל העת לגגד עיניו: קיום אושרו של האדם, שמירת בטחונו, ו-קידום העולם תוך מגיעת הורדותו ל-מלחמה אטומית.

ואמנם, עשו לו ידיו תושיה, משך תקופת שלטונו הקצרה, כמעט בכל הי-תחומים האפשריים.

לראשונה, מדעתו את סכנת ממושה כאמריקה של הממרה המנוסה, "באין חזון יפרע עם" השכיל להציג בפני העם האמריקני חזונות לאידיאלים חדשים (חיל השלום!), ואף הראה דוגמא חיה לממושם בעצם מעשיו הוא, בתחום הי-חסים הבינלאומיים הצליח להביא ל-ייצוב ביחסים שבין מזרח למערב, ואף חתם דיונים יגיעים וממושכים בהסכם מוסקבה ההיסטורי. הוא המשיך בתגור פה מחודשת את מאמצי קודמיו לפתח ולקדם את הארצות הבלתי מפותחות. לחם בעוזירותו את מלחמת ה"כושים" ל-זכויותיהם האזרחיות, ואף הרהיב בנפשו לחקון כמה תקונים סוציאליים חשובים בארץ, המהווה את מוקד הקפיטליזם ה-עולמי. וכל אלו בהתלהבות-נעורים (הא-ינו לנאומיו המשולחים!) ובמרץ, אשר לא ידענו דוגמתם אצל רבים רבים מנשיאי ארה"ב שקדמו לו.

ומשום כך — כה גדולה האבידה ו-רבה, שכן, במותו של קנדי אבד לעולם לא רק מנהיג מחונן, כי אם גם אידיא-ליסט מושבע, אשר דוגמתו הינם יקרי-מציאות בין מנהיגי המעצמות הגדולות: מנהיגים, אשר שקוליהם מושתתים בדי-על חשובים קרובים, שכלתניים, נעדרים ת-עוה וחזון, המגלמים בראש ובראשונה למען אינטרס העם בראשו הם עומדים, אולם אינם מודרכים מכל וכל ע"י אידי-אלים כל-אנושיים וערכים הומניים, שהם, בעיקר, אשר היתוו לקנדי את דרכו הי-קצרה והמזוהרת בשמי הפוליטיקה ה-עולמית.